

Влада Србије је позвала компаније да се пријаве за учешће у реализацији пројекта изградње реверзибилне хидроелектране "Ђердап 3", а јавни позив за изражавање интересовања за учешће у поступку избора добављача који ће бити партнер за реализацију пројекта објављен је на сајту Амбасаде САД у Србији!? Како се наводи, јавни позив је заснован на Споразуму између Владе Републике Србије и Владе САД о стратешкој сарадњи у области енергетике, који је ступио на снагу 28. марта 2025. године.

Помоћник државног секретара САД за енергетику Џефри Пајат, је иначе овај Споразум једном приликом описао као "празно платно на којем се може сликати по жељи". Можда зато и не би требало да нас чуди што је јавни позив упућен искључиво америчким компанијама, и што је објављен само на сајту америчке амбасаде.

Стручњак за енергетику Велимир Гавриловић каже да је "мало чудно" што је јавни позив за изградњу хидроелектране у Србији објавила амбасада стране земље.

"То стварно 'пара уши', нарочито што је позив упућен америчким компанијама. У земљама које претендују да буду тржишне привреде такве ствари би биле недопустиве. Овде Влада има чудан принцип, да иде по свету и потписује документа и меморандуме о разумевању, а онда улази у неке аранжмане који подразумевају обавезе према тим странама, што се касније завршава неким уговорима који су ван тендерске процедуре и немате здраву конкуренцију. То је лоша пракса", сматра Гавриловић.

Учешће САД у пројекту "Ђердап 3" се иначе припрема од 2021. године, када је амерички "Бехтел", први пут показао интересовање за изградњу. Кључни кораци направљени су 2022. када је ова највећа америчка грађевинска и инжењерска компанија, преузела израду техничких студија, што је крунисано потписивањем Међудржавног енергетског споразума у Вашингтону 2024. године.

Србија се тада обавезала да ће основати радну групу, која ће бити задужена за избор једног или више понуђача који ће или приступити преговорима или учествовати у процесу конкурентног надметања за сваки пројекат, из редова компанија које су се одазвале јавном позиву, у складу са законом Србије којим се уређује област јавних набавки, док САД "неће имати никакву улогу у избору понуђача".

У тексту споразума наводи се и да ће Србија ослободити пореза на додату вредност и царина на све трансакције обављене у вези са овим пројектима. Ово је, међутим, уобичајена пракса када је реч о примени међудржавних споразума на основу којих се реализују поједини инфраструктурни пројекти.

У саопштењу које је објављено после потписивања споразума, 2024. године, Стејт департмент је навео да ће "споразум омогућити америчким компанијама да више инвестирају у енергетски сектор у Србији и да ће им омогућити да се равноправно такмиче на тржишту, као и да ће то ојачати стратешко партнерство две земље".

"Спомињала се компанија 'Бехтел' као једна од заинтересованих страна, а та компанија је озлоглашена, јер нигде не раде у свету где има тендера, већ иду искључиво на директну погодбу. Имају лошу репутацију. Они граде Моравски коридор у Србији, а испоставило се да ће цена на крају бити неколико пута већа од уговорене. Имали су велику аферу и у Хрватској, због надуваних цена изградње деонице ауто-пута", каже

Велимир Гавриловић.

Њихове пројекте и у региону и у свету прате приче о пробијању рокова, "зидању" трошкова изградње и корупцији. Гавриловић напомиње да "Бехтел" у суштини ништа не гради, већ да заврши пројекат практично на пројектном нивоу и ангажује подизвођаче, па онда те компаније ангажују наше домаће фирме које заправо раде посао за много мање пара, јер немају референце и не могу да учествују сами на тендерима.

"Онда они уцене и државу финансирањем пројекта изградње са њихове стране, које је обично скупо и то је већ виђен рецепт. Било би добро избећи такав сценарио. Они не раде лоше, не може то да се каже, али цене су им сачувај Боже и нетранспарентни су", сматра Гавриловић.

Пројекат РХЕ "Ђердап 3" планиран је као хибридно реверзибилно пумпно-акумулационо постројење на 1007. километру Дунава, на територији општине Голубац. Концепција пројекта предвиђа захватање воде из Ђердапског језера током периода ниског оптерећења када у систему постоји вишак струје, пумпање воде у горње резервоаре "Песача" и "Бродица" и производњу струје у врховима потрошње, пуштањем воде назад у Дунав.

Пројектовани капацитет електране износи 2.400 мегавата, уз могућност интеграције додатних 400 мегавата из обновљивих извора, односно из ветра и сунца. Процењена вредност инвестиције тренутно је око 2,63 милијарде евра.

(РТ)